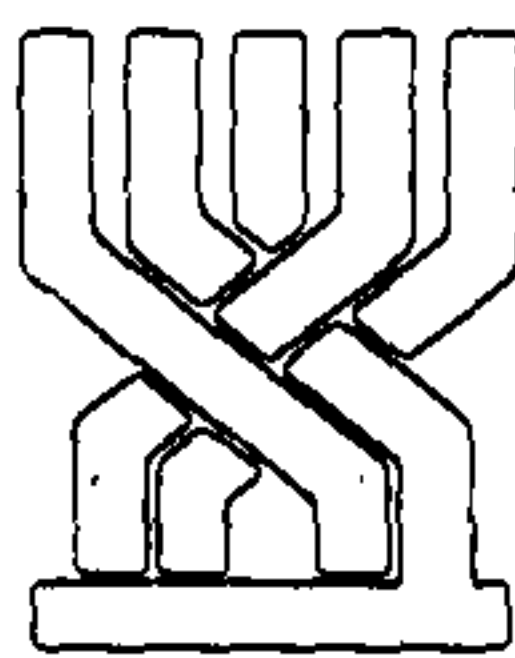

אברהם פרידמן

המוסד לביטוח לאומי

שיקום נכים

1971-1972

סקר מס' 14

ירושלים, נובמבר 1974, חשון תשל"ה

המוסד לביטוח לאומי
האגף למחקר ותכנון

שיקום נכים

1971 - 1972

מאת: אלחנן בלומנטל

ירושלים, נובמבר 1974 - חשון תשל"ה

ה ק ד מ ה

הסקר שלפנינו מהווה המשך לסדרת סקרים וסיכומים סטטיסטיים על נכים שבטיפול מחלקת השיקום של המוסד שנערכו החל משנת 1963. הסקר הנוכחי נבדל מקודמיו בכך שאינו בא לסכם את תוצאות הטיפול אלא לתאר את תכונותיהם של הנכים שהתקבלו לשיקום, תוך השוואתם לאוכלוסית נכי תאונות העבודה בכללותה ולאוכלוסית המועסקים במשק.

איסוף הנתונים על הנכים בשלבים הראשונים של שיקומם התאפשר הודות לשאלון שהוכנס לשימוש באפריל 1971, המכונה "דו"ח נתונים על הנפגע" והמועבר ע"י עובד השיקום בתום תהליך ה- intake והאבחון. השאלון נותן בידינו אפשרות לנתח ביתר פירוט תחומים מסויימים כמו תחום התעסוקה של הנפגעים, אפשרויות העבודה הפתוחות בפניהם, ועוד. נתונים נוספים המתבקשים באותו שאלון יאפשרו בעתיד עיבודים נוספים. שאלון אחר, המהווה חלק ממערכת הדיווח החדשה על תהליך השיקום הוא "דו"ח סיום טיפול" הכולל אף הוא נתונים שלא נאספו קודם לכן. לכשיסתיים שיקומם של הנכים שנכללו בסקר הנוכחי, יעובדו הנתונים המתפרסמים כאן עם משתנים המתייחסים לסוגי הטיפול שניתנו ולמידת ההצלחה שהושגה כפי שישתקפו בדו"ח סיום הטיפול.

החומר שסוכם כאן מתייחס לשנים 1971 ו-1972⁽¹⁾. נערכו גם השוואות עם נתוני שנים קודמות מהן ניתן ללמוד על מגמות שינוי לאורך זמן. באותן שנים התקבלו לשיקום במוסד 770 נכים שנפגעו בעבודה או בפעולות איבה, מהם 370 ב-1971 ו-400 ב-1972. בעת סיכום התוצאות היו בידינו 330 ו-280 דו"חות משתי השנים, בהתאמה, סך הכל 610 דו"חות. בהתאם לכך נופחו המספרים שנתקבלו בגורם נפוח מתאים. אי שלמותו של החומר נובע בעיקר מכך שהחומר מתייחס לתקופה בה היתה מערכת הדיווח החדשה בשלב של הרצה. כתוצאה מכך, גם לא ניתן היה לנצל את החומר במלואו משום שנמצא חוסר אחידות בהבנה או בסיווג של פריטים אחדים ע"י עובדים שונים.

(1) כאן, כבכל מקום בפרסום זה, הכוונה היא לשנה הקציבית המתחילה ב-1 באפריל.

מן הראוי לציין שהנכים עליהם מדובר מהווים רק אחת מן הקבוצות שבטיפול מחלקת השיקום של המוסד לביטוח לאומי. ברובה המכריע מורכבת קבוצה זו מנכים עימם מכינים תוכנית להשמה בעבודה או לשיקום כלכלי, או כאלה המקבלים הכשרה מקצועית. מיעוטם הם נכים המקבלים טיפול פרטני ממושך.

יתר הקבוצות - שאינן כלולות בסקר - הינן אלמנות המקבלות אף הן שיקום מקצועי או נכים שנפגעו בעבודה או בפעולות איבה המקבלים טיפול כספי (הלואות, מענקים, היוונים) או יעוץ, תמיכה ועזרה בפתרון בעיות שונות. טיפולים אלה הם קצהי מועד ואינם מכוונים לשיקום מקצועי.

תודתנו נתונה למר א. בלומנטל, שריכז את הסקר והביאו לפרסום ולמר ש. כהן, שבהדרכתו נערך הסקר.

כמו כן התודה נתונה לגב. ב. ששון על עזרתה בסימול החומר ובעריכתו.

ר. רוטר

משנה למנכ"ל
ומנהל האגף למחקר ותכנון

תוכן העניינים

עמוד

		תכונותיהם של המשתקמים
9-26		
9		א. מין
10		ב. גיל
11		ג. אחוז נכות
14		ד. השכלה
16		ה. יבשת מוצא
18		ו. מצב משפחתי ומספר נפשות במשק הבית
20		ז. אורך הזמן מהפגיעה עד הפניה לשיקום ויזמת הפניה
21		ח. תולדות התעסוקה
24		ט. אפשרות ונכונות לשוב לתעסוקה אחרונה ולמקום עבודה אחרון

נספח לוחות

29	1971-1972	1. משתקמים לפי גיל ומין -
30	1971-1972	2. משתקמים לפי אחוז נכות וגיל -
31	1971-1972	3. משתקמים לפי אחוז נכות וסוג השכלה -
32	1971-1972	4. משתקמים לפי גיל וסוג השכלה -
33	1971-1972	5. משתקמים לפי יבשת מוצא ושנת עליה -
34	1971-1972	6. משתקמים לפי קבוצות הכנסה -
35	1971-1972	7. משתקמים לפי אחוז נכות ומספר חדשים מהפגיעה עד הפניה לשיקום -
36	1971-1972	8. משתקמים לפי יזמת הפניה לשיקום ולפי רמת התעניינות בשיקום -
37	1971-1972	9. משתקמים לפי עיסוק בעת הפגיעה וגיל: א.
38	1971	ב.
39	1972	ג.
40		10. משתקמים לפי משלח יד, קביעות בעבודה ומספר חדשי עבודה במקום עבודה אחרון
41		11. משתקמים לפי גיל יציאה לעבודה לראשונה ומספר מקומות העבודה ב-5 השנים האחרונות לפני הפגיעה

עמוד

- 42 12. משתקמים לפי אפשרות לחזור לתעסוקה אחרונה או למקום עבודה אחרון
- 43 13. משתקמים לפי נכונות או אי-נכונות לחזור למקום עבודה אחרון ולפי משתנים פסיכולוגיים

רשימת הלוחות בגוף הסקר

	<u>לוח</u>
10	א. התפלגות המשתקמים והנכים לפי גיל
11	ב. משתקמים ונכים לפי אחוז נכות
12	ג. משתקמים לפי אחוז נכות וגיל
15	ד. משתקמים ומועסקים לפי מספר שנות לימוד
17	ה. משתקמים ומועסקים לפי ארץ מוצא
19	ו. משתקמים וראשי משפחות בישראל לפי מספר נפשות במשק הבית
21	ז. משתקמים לפי אורך הזמן מהפגיעה עד הפניה לשיקום ואחוז נכות
22	ח. משתקמים ומועסקים לפי ענף כלכלי

מכוא

תכונותיהם של המשתקמים

א. מין

התפלגות המשתקמים שקבלו שיקום מקצועי במחלקת השיקום בשנים 1971-1972 לפי מין היתה: 68% גברים ו-32% נשים. על מנת להבין את משמעותה של התפלגות זו, יש להשוותה עם ההתפלגות לפי מין של אוכלוסית נפגעי העבודה שנותרו נכים ועם האוכלוסיה הכללית של המועסקים. לצורך זה יש לפנות לאוכלוסיות אלה בשנים 1970 ו-1971 שכן, כפי שנמצא בסקר זה (ר' סעיף ז' להלן) ממוצע הזמן החולף מן הפגיעה עד הפניה לשיקום הוא מעט יותר משנה אחת. מאחר ונתונים על נכי תאונות עבודה בשנים הללו אינם עדיין בנמצא נשתמש בנתונים המקבילים לשנת 1969.

בשנים 1971-1972 היוו הגברים 70% מהמועסקים במשק⁽¹⁾. בין נפגעי העבודה ב-1969 הם מהווים 90%. בהתאם למצופה - עוסקים הגברים במשלחי-יד הכרוכים בסיכון גבוה יותר ואי לכך הם חשופים יותר לפגיעות בעבודה.⁽²⁾

מעניין לציין שחומרת הפגיעה, כפי שהיא משתקפת באחוזי הנכות, שונה רק במעט בין המינים. שיעור בעלי נכות שמעל 50% זהה לגברים ולנשים. נכות של עד 24% שכיחה רק במקצת יותר בקרב הנשים מאשר בקרב הגברים.

עובדה תמוהה היא שנשים שנפגעו בעבודה מגלות נטיה חזקה יותר להיעזר ע"י מחלקת השיקום מאשר הגברים; בעוד שעורן בין נפגעי העבודה אינו עולה על 10% הוא מגיע לכדי 30% ויותר בין המשתקמים. יתכן שהסבר חלקי לכך נובע מן הצורך הדחוף של נשים אלה לשוב לעבודתן מאחר שמרביתן לא היו יוצאות לשוק העבודה מלכתחילה אלמלא היה קיים צורך דוחק לכך.

(1) המקור: השנתון הסטטיסטי לישראל, מס' 23, 24.

(2) שנחון המוסד לביטוח לאומי, 1971/72, עמ' 50.

בשנת 1972 ניכרת ירידה מסויימת במשקלם של הגברים בין המשתקמים. אף שקיימת עליה מתונה גם בשעור השתתפותן של הנשים בכח העבודה במשק, הרי עליית משקלן בקרב המשתקמים גדולה בהרבה.

ב. גיל

אנשים בגילאים 22-55, המהווים את עיקר כוח העבודה במשק, הם כמובן גם וקבוצה שמשקלה הן בקרב הנכים התמידיים והן בקרב המשתקמים הוא הנכבד ביותר⁽¹⁾.

לוח א'. התפלגות המשתקמים והנכים לפי גיל

נכים 1969	משתקמים 1971-1972	גיל
100.0	100.0	סך הכל
* 17.9	15.5	עד 21
* 40.2	54.9	22 - 40
31.2	20.9	41 - 55
10.7	8.7	56 +

* עד גיל 20
** גילאים 21-40

בהשוואת התפלגות הנכים והמשתקמים לפי גיל בולט יצוג יתר של קבוצת הגיל 22-40 ויצוג חסר של הקבוצה 41-55. פשרה של תופעה זו אינו ברור מאחר ולא ניתן להסבירה בהבדל בחומרת הפגיעה בקרב קבוצות אלה. למעשה נמצא אחוז גבוה יותר של נכות קלה (עד 24%) דוקא בקבוצה של בני 22-40 שנה, ורק מיעוט קטן מקרב בעלי נכות כזו מגיע לשיקום. מגמה זו של משקל יתר במחלקת השיקום לנכים בגיל 22-40 ומשקל חסר לנכים בגיל 41-55

(1) מחוסר נתונים על המועסקים לא ניתן היה לערוך השוואה מלאה של ההתפלגות לפי גיל של המשתקמים והמועסקים, ואולם, מועסקים מעל גיל 56 מהווים 18% בלבד מציבור המועסקים כולו.

נמצאה גם בסקר קודם⁽¹⁾ ואולי יש להסיק מכאן שבתחילת שנות הארבעים פוחתת נכונותם של אנשים להשתלבות בתהליך שיקום מקצועי ולמידת מקצוע חדש. מגמה זו מתמידה לאחר גיל 56 (אבל אינה מתחזקת!).

מעניין לציין בהקשר זה שגם מידת ההצלחה בשיקום לקבוצות הגיל 22-40 גבוהה במקצת משל כל יתר הקבוצות.

השוואה עם ההתפלגות לפי גיל של משתקמים בשנים קודמות (סקר מסיימי שיקום בשנים 1968-1970) מראה שנשמרת החלוקה הכללית לפי גיל. כפי שנמצא באותו סקר אין הבדל ניכר בסיכויי השיקום של אנשים בגילאים שונים פרט לקבוצת הנכים שעד גיל 21. קבוצה זו, המהווה כ-15% מכלל המשתקמים ראויה לתשומת לב מיוחדת. בעלי נכות שמעל 50% בקבוצה זו היוו 2.5% בין המשתקמים באותן שנים ומשקלם הוכפל בשנים 1971-1972, הגם שהוא עדיין נמוך יחסית (כ-5.5%).

ג. אחוז נכות

התמונה המצטיירת מבדיקת התפלגות המשתקמים לפי אחוז הנכות היא כדלהלן:

שליש מן המשתקמים הם בעלי נכות של עד 24%, שלישי בעלי 25-49% ושליש נוסף מתחלק באופן שווה בין בעלי 50-74 ו-75-100 אחוזי נכות.

לוח ב'. משתקמים ונכים לפי אחוז נכות

נכים 1969 *	משתקמים 1971-1972	אחוז נכות
84.9	32.9	עד 24
10.6	34.3	25 - 49
	16.3	50 - 74
4.5	16.5	75-100

* לא כולל נכים שנכותם קטנה מ-10%.

(1) שיקום נכים 1968-1970, סקר מס' 8, המוסד לביטוח לאומי, נובמבר 1972. אף ששם מדובר על מסיימי ומפסיקי טיפול ולא על אנשים שהתקבלו לשיקום יש מקום להשוואה הואיל ומי שהתקבל לשיקום חייב להיכלל בשנים הבאות בקבוצת מסיימי הטיפול או בקבוצת מפסיקי הטיפול.

תמונה זו שונה תכלית שינוי מזו של התפלגות הנכים כתוצאה מפגיעה בעבודה. ברורה לעין הנטייה של קליטת הנכים הקשים יותר במסגרת השיקום; בעוד משתקמים בעלי נכות פחותה מ-25% מהווים 33% ממקבלי השיקום המקצועי, הרי שעור בעלי נכות של 10-24% בלבד מגיע עד 85% מכלל הנכים - פי 2.5. (מאחר ובהתאם לחוק זכאי לשיקום מי שדרגת נכותו הצמיחה היא 10% ומעלה לא נכללו נכים בעלי דרגת נכות פחותה מזו. למעשה ניתן שיקום מקצועי לעיתים גם למי שנכותו אינה מגעת ל-10% בכפיפות לחקנות.)

תופעה זו בולטת לא פחות בקצהו העליון של הסולם: בעלי נכות של 50-100%, המהווים כפי שראינו 1/3 מכלל המשתקמים, יוצרים קבוצה קטנה של פחות מ-5% בקרב כלל נכי העבודה.

השוואת הנתונים לשנים 1971-1972 עם נתונים המתייחסים למשתקמים שהטיפול בהם הסתיים בשנים 1968-1970 מראה ירידה ביצוגם של בעלי נכות קלה ועליה ניכרת ביצוגם של בעלי נכות קשה שמעל 75%. כיוון התפתחות זה הוא חיובי ביסודו הואיל והוא נובע בעיקר מכך שפחות נכים קלים ויותר נכים קשים לטיפול ממושך במחלקת השיקום. (עם זאת יתכן ששינוי זה נובע בחלקו גם מן הנטייה לעליה-מה בחומרת הפגיעות בעבודה במשך השנים).

שילוב אחוז הנכות והגיל של המשתקמים אינו מגלה קשר עקבי בין משתנים אלה. עם זאת, ניתן להצביע על מגמה בקצוות: באחוז מקבלי שיקום בעלי נכות שאינה עולה על 25% מסתמנת ירידה עם העליה בגיל ואילו בקבוצת בעלי 75-100% מסתמנת עליה עם העליה בגיל. כאמור, אין הבדלים כאלה ביתר הקבוצות שבין 25 ל-74 אחוזי נכות.

לוח ג. משתקמים לפי אחוז נכות וגיל

אחוז נכות	סה"כ	עד 21	22-30	31-40	41-55	56 +
סה"כ	770	119	236	187	161	67
סה"כ אחוזים	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
עד 24	32.9	37.8	37.7	36.4	25.5	14.9
25 - 49	34.3	27.7	32.6	35.3	42.2	29.9
50 - 74	16.3	25.2	16.5	10.7	14.3	20.9
75-100	16.5	9.3	13.2	17.6	18.0	34.3

אין להסביר מגמות אלה בהבדלים במידת החשיפה של בני גילאים שונים לפגיעות בדרגות חומרה שונות, או בתוצאות קשות יותר של אותה פגיעה אצל אנשים מבוגרים יותר, שכן נתונים על התפלגות כלל הנכים לפי גיל ואחוז נכות מראים שאין כמעט תלות בין שני המשתנים הללו.

את הירידה בשעור המשתקמים בעלי נכות נמוכה עם עליית הגיל ניתן להסביר באופן הבא: מרבית הנכים שנכותם מעל 24% מגיעים לשיקום. כפי שראינו, גוברת הנטייה לפנות לשיקום ככל שעולה חומרת הפגיעה. אלה שאינם מגיעים לשיקום הם בעיקר הנכים הקלים המסתדרים בכוחות עצמם. יש מקום להניח שאלה מביין בעלי הנכות הקלה המגיעים לשיקום מקווים לזכות ע"י כך להכשרה מקצועית או להשלמת השכלת היסוד לה לא זכו קודם הפגיעה. בעיקר לגבי אנשים אלה משמשת הזכאות לשיקום הזדמנות גלתי חוזרת לקידום, אף שהחלק הארי של קבוצה זו יכול היה לשוב בכוחות עצמו לעבודה הקודמת או לעבודה אחרת, חרף הפגיעה⁽¹⁾.

אפשרות זו אינה דרושה באותה מידה לעובדים שנפגעו בגיל מאוחר יותר והיא גם פחות קוסמת להם. סקרים קודמים הראו, כצפוי, שנטייתם של אלה ללמוד מקצוע חדש קטנה יותר, בעוד חזרה למקצועם הקודם או פניה לשיקום כלכלי גדולה יותר יחסית ליתר קבוצות הגיל. תומכת בהסבר המוצע כאן העובדה: שבעלי דרגת נכות של פחות מ-25% המגיעים למחלקת השיקום סובלים לעיתים קרובות גם מבעיות חברתיות וכלכליות ומליקוי בהפנמת ערכי עבודה - כפי שהדבר משתקף בהסטורית התעסוקה שלהם עד לפגיעה. מי שנפגע בעבודה בגיל מאוחר סביר שאינו משתייך לקטגוריה זו (ואם נכלל בה בצעירותו התגבר כנראה על הקשיים והשתלב בשוק העבודה), ואינו זקוק, איפוא, לניצול אותן אפשרויות ולקבלת התמיכה הדרושה לפונים צעירים יותר בעלי דרגת נכות נמוכה.

אין בידינו הסבר דומה לכך שדוקא בעלי נכות שמעל 75% מיוצגים בקרב המשתקמים בשיעור גבוה יותר ככל שהם בגיל מתקדם יותר, בעוד בקבוצות דרגות נכות של 25-49 ו-50-74 אחוזי נכות אין מגמה אחידה מעין זו.

כאן המקום לציין שהתפלגות המשתקמים שנפגעו לאחר שנת ה-55 לחייהם מראה על התנהגות אופיינית ויציבה בכיוון האמור, דהיינו - משקלם של בעלי נכות קלה קטן בהרבה ממשקלם

(1) ראה מסקנות בסקר על שיקום נפגעי עבודה בסניפים נהריה-עכו, נצרת, תשרי תשל"א, שנערך ע"י מר ג'ורג מתא ופורסם ע"י המוסד לביטוח לאומי, מדור השיקום, תשרי תשל"א - אוקטובר 1970.

בקרב קבוצות גיל אחרות ומאידך גדול יותר משקלם של בעלי נכות חמורה, בעיקר בדרגות נכות שמעל 75%. מגמה זו נשמרת מעבר לשנים. כך נמצא בסקר שפורסם בשנת 1967⁽¹⁾ שאחוז בעלי נכות של עד 24% מהווים 30% בלבד בקבוצת גיל זו לעומת 45% מכלל הנכים. שנה מאוחר יותר היו שלישי מקבוצת הגיל האמורה בעלי נכות של 50% ומעלה לעומת 15% בלבד מכלל הנכים⁽²⁾. בשנים 1968-1970 היוו בעלי נכות של 75-100% שלישי מבני 56 ומעלה לעומת פחות מרבע ביתר קבוצות הגיל⁽³⁾.

הסיבות לתופעה זו אינן ברורות לפי שעה מאחר שאין ליחס אותה להבדל שבחומרת הפגיעה של עובדים שנפגעו בעבודה בגיל שמעל 55 שנה. אמנם, מעניינת כשלעצמה העובדה שלנפגעים אלה נקבעו דרגות נכות גבוהות במידת מה משל חבריהם הצעירים יותר, ואולם הבדלים אלה אינן בהם כדי להסביר את השוני הבולט בשעורי הפניה לשיקום, יחסית ליתר קבוצות הגיל. (מספרם היחסי הגדול של בעלי נכות גבוהה בקרב העובדים הקשישים יותר יש בו כדי להתמיה שכן ניתן לשער שמקצועות הכרוכים בסיכון גדול נתונים דוקא בידי צעירים יותר. הדבר יובן לנו אם נזכור ששעור הנפגעים בגיל 56 ומעלה נמוך משעורם באוכלוסית המועסקים. עובד בגיל כזה - לאחר שנפגע - נגרמת לו בגין התאונה מוגבלות חמורה מזו שהיתה נגרמת לצעיר ממנו. כפי שנזכר לעיל לא נמצא קשר מעין זה בין גיל לאחוז נכות ביחס לגילאים נמוכים יותר).

ד. השכלה

רמת השכלתם של הנפגעים שנתקבלו לשיקום במוסד בשנים 1971-1972 נמוכה למדי. קרוב ל-10% מהם חסרי כל השכלה ול-57% השכלה יסודית חלקית או מלאה. בעלי השכלה על-יסודית או אוניברסיטאית מהווים איפוא פחות מ-35% מן המשתקמים, מזה 3% בלבד בעלי השכלה גבוהה.

-
- (1) סקר על נכים שהיו בטיפול מדור השיקום 1966-1967, המוסד לביטוח לאומי, המחלקה למחקר וסטטיסטיקה, מדור השיקום דצמבר 1967.
 - (2) סקר על נכים שהיו בטיפול מדור השיקום 1967/1968, המוסד לביטוח לאומי, המחלקה למחקר וסטטיסטיקה, מדור השיקום, דצמבר 1968.
 - (3) "שיקום נכים 1968-1970", המוסד לביטוח לאומי, אגף מחקר ותכנון, נובמבר 1972.

לוח ד'. משתקמים ומועסקים לפי מספר שנות לימוד

מועסקים ** 1970	משתקמים *1971-1972	משתקמים	משתקמים	מספר שנות לימוד
5.8	8.9	20.0	14.6	0
6.9	56.7		13.4	1 - 4
34.9		50.5	46.9	5 - 8
36.8	31.3	27.7	23.2	9 - 12
15.6	3.1	1.8	2.2	13 +

* חלוקה לפי מספר שנות לימוד אינה זהה בדיוק ליחיד השנים.

** מתוך סקר כח אדם 1970.

השוואה עם ציבור המועסקים בישראל ב- 1970 מראה מיד שרמה השכלתית זו נופלת במידה ניכרת מזו של כלל המועסקים במשק. השעורים המקבילים הם: 6% חסרי השכלה, 42% בעלי השכלה יסודית חלקית או מלאה, 52% בעלי השכלה על-יסודית וגבוהה. בולט במיוחד משקלם הגדול בהרבה של בעלי השכלה גבוהה - פי 5 ממשקלם בין המשתקמים.

עיון בסקרים קודמים, המתייחסים למסיימי ומפסיקי טיפול בשנים 1966, 1967 ו- 1968-1970 מראה שהחלוקה לפי מספר שנות לימוד נשמרת במידה רבה במשך השנים. על שינויים אחדים נעמוד בהמשך.

העובדה שרבים מן המגיעים לשיקום הם ברמת השכלה נמוכה אין בה להתמיה. אמנם אין הדבר משתקף בהתפלגות המשתקמים לפי השכלה ואחוז נכות. כפי הנראה לפנינו תופעה דומה לזו שראינו לגבי התפלגות לפי גיל ואחוז נכות (לגבי בני 56 ומעלה), לאמור: בעלי השכלה גבוהה פגיעים פחות לתאונות בעבודה, ואולם משנפגעו, אין נכותם קלה יותר. אפשר שאחת הסיבות לכך היא חלקן של תאונות דרכים כמרכיב עיקרי בין גורמי הפגיעה של בעלי השכלה גבוהה דוקא.

מאחר ועד כה לא פורסמו נתונים על התפלגות נפגעי עבודה שנותרו נכים לצמיתות לפי מספר שנות לימוד, לא ניתן לקבוע עד כמה יש ליחס את המשקל הנכבד של בעלי השכלה נמוכה לסיכון יתר בעבודתם, שעור מוגבלות גבוה עקב כך, ובאיזו מידה הוא נובע משוני במידת ההיזקקות והנכונות של אנשים ברמות השכלה שונות לניצול שירותי השיקום.

העובדה שבין בעלי השכלה על-תיכונית 40% מסיימים את תהליך השיקום בדרך של חזרה למשלח-ידם הקודם (בהשוואה ל- 12% בלבד מכלל המשתקמים), מצביעה על כך שלגבי נפגעים ברמה השכלתית גבוהה אין השיקום המקצועי חיוני באותה מידה, מה גם שמקצועם בעת הפגיעה אינו מחייב, בדרך כלל, כושר גופני מעולה והוא כרוך בסטוס חברתי גבוה למדי.

השוואת הנתונים על השכלה לשנים 1971-1972 עם נתוני שנים קודמות מראה השחנות מועטת משנה לשנה. ההשתנות העיקרית היא ביחס למשתקמים חסרי כל השכלה ששעורם יורד החל משנת 1967. באותה שנה (ובשנה שקדמה לה) היה השעור 15% בקרוב, השעור הממוצע לשנים 1971-1972 הינו 9%. ניתן לשער שירידה זו היא פונקציה של ירידה דומה בשעור חסרי ההשכלה בקרב המועסקים (מ- 14% ב- 1966 עד כ-6% ב- 1970)⁽¹⁾. למגמה זו משמעות מיוחדת לאור הקושי בשיקומם של נפגעים חסרי השכלה אלמנטרית. סיכוייהם של בעלי 0-4 שנות לימוד לסיום מוצלח של תהליך השיקום ע"י חזרה לעבודה או שיקום כלכלי פחותים משל כל יתר הקבוצות. בין הנכים ששיקומם הסתיים בשנים 1968-1970 היה אחוז המצליחים בשיקום 66% בלבד מבעלי 0-4 שנות לימוד כנגד 73% מבעלי 5-8 שנות לימוד.

ה. יבשת מוצא

מחצית הנפגעים מקבלי השיקום הם יוצאי ארצות אסיה ואפריקה, כ- 30% ילידי ישראל, 20% יוצאי אירופה ואמריקה. מאחר ואין כרגע בנמצא נתונים על התפלגות נכי עבודה לפי ארץ מוצא לשנים המתאימות, לא ניתן לקבוע אם קיים שוני בקרב הנכים במידת הנכונות להשתלב בתהליך שיקום מקצועי על פי ארצות מוצאם.

העדרם של נתונים אלה אינו מאפשר גם השוואת שעור ההיפגעות וחומרת הנכות בין יוצאי ארצות שונות.

(1) יש לצפות להמשך ירידה זו בשנים הבאות. ראיה לכך היא שאלה שלא למדו כלל הם ברובם המכריע המבוגרים שבין המשתקמים. משתקמים שמתחת לגיל 30, מהווים 45% מכלל המגיעים לשיקום, מהווים לא יותר מ- 6% בין בעלי 0 שנות לימוד.

לוח ה'. משתקמים ומועסקים לפי ארץ מוצא

מועסקים 1971	מסיימי טיפול 1968-1970	משתקמים 1971-1972	ארץ מוצא
25.6	22.9	29.9	ישראל
32.9	(23.6	20.5	אסיה
	(30.2	30.0	אפריקה
41.5	(18.9	18.6	אירופה
	(0.8	1.0	אמריקה

מכל מקום, נראה בעליל יצוג יתר של יוצאי אסיה ואפריקה יחסית למשקלם באוכלוסית המועסקים בעוד ההיפך הוא הנכון לגבי יוצאי אירופה ואמריקה. משקלם של יוצאי אסיה ואפריקה בין המשתקמים הוא 54% לעומת 33% בין המועסקים במשק ב-1971, ואילו יוצאי אירופה-אמריקה, המהווים כ-40% מכלל המועסקים, מצטרפים יחד לכדי 20% בלבד מסך כל המשתקמים.

עיון במסקנות הבאות בדבר התפלגות המועסקים לפי משלח יד ויבשת לידה מתוך סקר כח אדם 1970, אותן נביא כלשונו, יבהיר את הסיבות להבדלים הנ"ל:

"משקל המנהלים והפקידים גבוה אצל ילידי אירופה-אמריקה וילידי ישראל לעומת ילידי אסיה-אפריקה. גם משקל בעלי מקצועות חופשיים, מדעיים, טכניים ודומיהם נמוך אצל ילידי אסיה-אפריקה יחסית לילידי ישראל וילידי אירופה ואמריקה. משקל העובדים בבניה, מחצבות ומכרות אצל ילידי אסיה-אפריקה גבוה יחסית לילידי ישראל וילידי אירופה-אמריקה. משקל בעלי המלאכה ועובדים אחרים בחרושת אצל ילידי אסיה-אפריקה היה כ-32% ואצל ילידי ישראל, אירופה ואמריקה כ-22%".⁽¹⁾

מסקנות אלה מראות באופן ברור את חלקם הגבוה של ילידי אסיה ואפריקה במשלחי-היד בהם העלילות לתאונות בעבודה גבוהה יותר, יחסית ליתר המשתקמים ובעיקר יחסית לילידי אירופה-אמריקה.

(1) מתוך סקר כח אדם 1970.

משקלם היחסי של יוצאי יבשות שונות כמעט שאינו משתנה משנה לשנה, להוציא ילידי ישראל שחלקם בין המשתקמים עולה בהתמדה. בשנים 1968-1970 היוו אלה 23% מן המשתקמים, ב- 1971 היוו 27% וב- 1972 שוב עלה משקלם עד 33%. עליה זו מבטאת לא רק את עליית שיעור ילידי ישראל באוכלוסית המדינה; כפי הנראה משתקפת כאן גם עליה בשיעור הפגיעה בעבודה של ילידי ישראל ואולי גם שאיפה חזקה יותר להיעזר בשירותי השיקום של המוסד בקבוצה זו. זאת ניתן ללמוד מתוך כך שבעוד ב- 1968-1970 נפל שיעורם של ילידי ישראל בין המשתקמים משיעורם בין המועסקים הרי ב- 1971-1972 עולה שיעורם בין המשתקמים ב- 5% בקרוב על שיעורם באוכלוסית המועסקים.

מן הראוי לציין בהקשר להתפלגות לפי ארצות מוצא שבהשוואה בין יוצאי ארצות שונות נמצאו הבדלים קלים בלבד בתוצאות הטיפול השיקומי. כך נמצא ביחס לנכים שהיו בטיפול מחלקת השיקום בשנים 1966, 1968, 1969 ו- 1970.

באשר לותק בארץ: שיעור המשתקמים שעלו ארצה לפני קום המדינה עלה במקצת והוא עומד כיום על 18%. עקב עליית משקלם של ילידי ישראל חלה ירידה ניכרת במשקלם של אנשים שעלו לאחר קום המדינה. עוד ב- 1966 היוו עולים אלה 65% מקרב המשתקמים ואילו כיום הם מהווים 52% בלבד.

1. מצב משפחתי ומספר נפשות במשק הבית

25% מן המשתקמים הינם רווקים, כ- 4% גרושים ואלמנים ו- 71% נשואים. בהעדר נתונים על התפלגות המועסקים ונפגעי העבודה לפי מצב משפחתי, והואיל ולא ניתן להיעזר בהתפלגותם של תושבי ישראל לפי מצב משפחתי כקירוב סביר להתפלגות הקבוצות הללו, לא נוכל לקבוע האם רווקים להוטים יותר מגשואים לניצול האפשרויות העומדות לרשותם במחלקת השיקום. נוכל, עם זאת, להשוות את שיעור הבודדים - רווקים, גרושים ואלמנים החיים ביחידות - בין המשתקמים עם שיעורם באוכלוסיה הכללית. כאן נתבסס על ההנחה שהתפלגות המשפחות בישראל לפי מספר נפשות אינה שונה בהרבה מהתפלגות המועסקים לפי מספר הנפשות במשק הבית (ובהסתמך על הנחה נוספת שאין הבדל ניכר בשיעור הפגיעה בעבודה של בודדים ובעלי משפחות). השוואה כזאת תתן מושג על נטייה גדולה או קטנה יותר של מי שחי ביחידות להעזר בשירותים הקיימים בשיקומו המקצועי. מתברר ששיעור הבודדים בין מקבלי השיקום מגיע לכדי שלישי משיעורם באוכלוסיה. נראה שמחמת הצורך לפרנס את המשפחה, נזקקים בעלי משפחות לעזרה רבה יותר מן הבודדים בהתמודדות עם הבעיות המתעוררות כתוצאה מן הפגיעה,

על מנת לאפשר חזרה מהירה לחיי עבודה ומציאת עבודה שבצידה שכר מספיק לפרנסת המשפחה. הסבר זה מקבל חיזוק מהשוואת התפלגות משפחות המשתקמים והמשפחות באוכלוסיה הכללית לפי מספר הנפשות.

לוח ו'. משתקמים וראשי משפחות בישראל לפי מספר נפשות במשק הבית

מספר נפשות במשק הבית	משפחות בישראל 1971	משתקמים 1971-1972
סך הכל	100.0	100.0
1	12.4	4.8
2 - 3	39.3	28.2
4 - 5	30.7	33.1
6 +	17.6	33.9

אתו המשתייכים למשקי-בית בני 4-5 נפשות רומה בשתי הקבוצות הללו. אולם, המשתייכים למשקי בית בני 2-3 נפשות, משקלם בין המשתקמים קטן במידה ניכרת בעוד משקלם של המשתקמים שבמשק ביתם 6 נפשות או יותר הוא כפול ממשקלן של המשפחות באותו גודל בקרב אוכלוסית ישראל. אף שניתן לראות בהנדלים אלה המשך המגמה שנוכרה לעיל ביחס לאחוז הבודדים המגיעים לשיקום, יש להזהר מלוסיק שמקורן של שתי התופעות הוא אחד. שכן, אם ניתן לשער ששעור פגיעה בעבודה של בודדים אינו שונה מהותית משל בעלי משפחות, אין השערה זו תופסת לגבי מועסקים בעלי גודל משפחה שונה. מספר ילדים גדול מתקשר לדרגת הסיכון בעבודה כשמשלח-יד ויבשת מוצא משמשים כמשתנים מתווכים. משפחות מרובות ילדים שייכות ברובן לשכבה שמאפייניהם, בין היתר: מוצא אסיאתי או צפון-אפריקני, הכנסה לנפש נמוכה ושכיחות גבוהה של עיסוק במשלח-יד שסיכון רב בצידם (ר' סעיף ה' לעיל).

מכל מקום, סביר להניח שגם הצורך לפרנס את הילדים מעלה את הנכונות ללמוד מקצוע ולמצוא עבודה מתאימה. זהו ההסבר שהוצע בסקר קודם לממצא המובא באותו סקר לפיו קיימת עליה בסיכויי השיקום בעבודה או בעסק עצמאי עם העליה בגודל המשפחה עד 5 נפשות. יתכן, איפוא, שנכונות זו גורמת גם למספר גדול יותר של בעלי משפחות מרובות ילדים להגיע לטיפול במחלקת השיקום.

ז. אורך הזמן מהפגיעה עד הפניה לשיקום ויזמת הפניה

כמחצית המשחקים הגיעו למחלקת השיקום בעקבות פניה של פקיד השיקום, שליש פנו ביוזמתם שלהם והיתר באמצעות אדם או מוסד אחר כלשהו.

מעניין היה לבדוק אם קיימת השפעה כלשהי לעובדה שאדם מגיע לשיקום ביוזמה עצמית או שהוא מופנה ע"י גורם אחר, על מידת שיתוף הפעולה שהוא מגלה עם עובדי השיקום המטפל. השערותנו היתה שהפונים ביוזמתם יגלו יותר שיתוף-פעולה. לבדיקת ההשערה נעזרנו בהערכה של פקידי השיקום ביחס ל"רמת התעניינות פעילה בשיקום" שניתנה על סקלה בת 6 רמות התל מ"נמוכה מאוד" עד "גבוהה מאוד". ואמנם נמצא שהשאלה מי יזם את הפניה הינה משמעותית: אנשים שדורגו כנמוכים מאוד ברמת התעניינותם הפעילה בשיקום והיוו 3% מהפונים ביוזמתם בעוד הם מהווים 6% מכלל הפונים ביוזמת פקיד השיקום או גורם אחר. לעומת זאת, היו האחוזים לגבי אלה שדורגו ב"גבוהים מאוד" על אותו רצף 18% ו-7% לפונים ביוזמתם ולפונים ביוזמת פקיד השיקום או גורם אחר, בהתאמה.

בעיקר בולט דווקא התעניינות וחוסר שיתוף פעולה מצד נפגעים שהגיעו למחלקת השיקום בעקבות פניה עובד השיקום אליהם. יותר ממחציתם הוגדרו כבעלי רמת התעניינות פעילה פחותה מבינונית עד נמוכה מאוד.

לראשונה נבדק בסקר זה אורך הזמן החולף מן הפגיעה בעבודה עד שהאדם מגיע לשיקום (בין ביוזמתו ובין ע"י הזמנתו ע"י העובד). בשנים האחרונות מיחסים מומחי שיקום חשיבות גוברת לגורם זה מתוך הנחה שאפקטיביות ההתערבות השיקומית גדלה ככל שהיא מתחילה סמוך יותר לפגיעה.

מספור החודשים הממוצע החולף מן הפגיעה עד הפניה לשיקום הוא 13 חודש. כ-20% מגיעים לשיקום תוך חצי שנה לאחר פגיעתם, כשליש מגיעים תוך 7-12 חודש לאחר שנפגעו, 25% לאחר יותר משנה ופחות משנתיים לאחר שנפגעו וכ-20% נוספים לאחר יותר משנתיים.

לוח ז'. משתקמים לפי אורך הזמן מהפגיעה עד הפניה לשיקום ואחוז הנכות

25 +	13-24	7-12 חודש	4-6 חודש	עד 3 חודשים	סך הכל	אחוז נכות
19.1	24.8	33.6	17.2	5.3	100.0	סך הכל
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
64.6	75.4	70.7	60.6	36.6	67.1	עד 49% נכות
35.4	24.6	29.3	39.4	63.4	32.9	50-100% נכות

מסתבר שקיימת תלות חזקה בין הזמן עד הפניה לבין חומרת הנכות. אם נתבונן בקבוצת כל הפונים בפרק זמן מסויים לאחר שנפגעו, נמצא עליה רצופה במשקלם של בעלי נכות של פחות מ- 50% ככל שמתארכת התקופה מהפגיעה עד התחלת הטיפול (פרט לפונים לאחר יותר משנתיים). בין הפונים תוך שלושת החודשים הראשונים נמצא כ- 35% נכים קלים ואילו בין הפונים תוך 13-24 חודש נמצא 75% נכים כאלה. מצב זה מעורר תמיהה מכיוון שהנכים הקשים יותר זקוקים מטבע הדברים לתקופת אשפוז או החלמה ארוכה יותר בטרם יוכלו להתחיל בתהליך שיקום. ההסבר יכול להיות נעוץ במאמץ המיוחד המושקע ע"י פקידי השיקום ביצירת קשר מהיר עם הנכים הקשים או בנסיון מצד הנכים עצמם להתחיל מהר ככל האפשר בתהליך החזרה לחיים תקינים בעזרת טכנויות השיקום העומדות לרשותם.

ח. תולדות התעסוקה

תחום התעסוקה של הנכה קודם הפגיעה השפעתו רבה על סיכויו להשתלב מחדש בחיי עבודה. הדברים אמורים לא במאפייני העסוק בתכוף לפני הפגיעה בלבד אלא גם בהסתוריה של תעסוקה במשך השנים מאז החל לעבוד לראשונה. נתונים על רציפות בעבודה, התמדה באותו מקום עבודה, מידת שביעות הרצון וההצלחה בתפקידים שביצע וכד' נותנים מושג הן על הפנמת ערכי עבודה והרגלי עבודה שנרכשו במשך השנים והן על תכונות אישיות כמו מניע הישג, יכולת עמידה בפני תסכולים, יחס לסמכות ועוד, החשובים להתמודדות עם הבעיות שמעמידה הפגיעה⁽¹⁾.

(1) טיב הקשר בין הסטורית התעסוקה לבין האישיות הטרום-טראומתית מחד וסיכווי ההצלחה בשיקום מאידך, מצריך בחינה מדוקדקת יותר שאין לה מקום במסגרת סקר זה. הנתונים שבידינו יאפשרו לחקור נושא זה בעתיד ביתר העמקה.

להלן נדרון במספר מאפייני העסוקה של הנכים טרם נפגעו.

בלוח שלפנינו בולטת התופעה שזכרה לעיל של רמות סיכון שונות במקצועות שונים. שיעור המשתקמים מבין העוסקים בענפי בניה, מתצבות ומכרות ושעור בעלי מלאכה ופועלי תעשייה במשק גדולים משעורם בקרב המועסקים פי 2.5 ופי 1.5, בהתאמה. כנגד זה מהווים בעלי מקצועות חופשיים, מנהלים, מדענים, טכנאים ופקידים 12% בלבד מן המשתקמים בעוד הם מהווים שליש מכלל המועסקים. משקלם של העוסקים במסחר - סוחרים, סוכנים וזבנים - גדול גם הוא פי 3 בין המועסקים. סיבת ההבדלים הללו אינה נעוצה רק בשעור פגיעה גבוה יותר בענפי המלאכה, התעשייה והבניה, אלא גם בחומרת הנכות, בקושי לשוב לעבודה בענפים אלה, הדורשים לעתים קרובות כושר גופני מעולה וכמו כן ברצון לנצל את המסגרת השיקומית בכדי להגיע לעליה בסטטוס החברתי, ברמת המיומנות ולעיתים גם ברמת ההכנסה. ואמנם, גם בסיוע עובד השיקום חוזרים 10% בלבד מפועלי התעשייה והבנין למשלח ידם הקודם לעומת 46% מבעלי מקצועות חופשיים וכ- 20% מהטכנאים והפקידים.

לוח ח'. משתקמים ומועסקים לפי ענף כלכלי

מועסקים 1970	משתקמים 1971-1972	ענף כלכלי
33.3	12.0	מקצוע חופשי, מדעי, טכני, מנהלים, פקידים
7.8	2.3	סוחר, סוכן, זבן
9.0	6.6	חקלאות, דייג
7.9	20.9	בניה, מתצבות, מכרות
24.4	36.4	בעל מלאכה, עובד תעשייה, עובד בלחי מקצועי
17.7	21.8	שירותים, קשר, תחבורה, אחר

בדיקת התפלגות המקצועות לפי גיל אינה מראה על ירידה בעיסוק בענפי מלאכה, תעשייה ובניין בגיל גבוה יותר - בניגוד למה שאפשר היה לצפות. ישנה אף עליית מה בשעור פועלי הבניין לאחר גיל 30. ככלל, ישנן תנודות בשעור העובדים במקצועות שונים לפי גיל ללא מגמה אחידה. שונה הדבר לגבי מנהלים ובעלי מקצועות חופשיים שמשקלם עולה ובעוד הם מהווים 1.7% מהמשתקמים שמתחת לגיל 30 מגיע משקלם ל- 4.3% מעל גיל זה.

נעיין בשתי התפלגויות נוספות ביחס למקום העבודה בעת הפגיעה: לפי המעמד בעבודה ומשך הזמן באותה עבודה.

מרבית המשתקמים - 65% - היו קבועים בעבודתם. הבדלים בשעורי הקביעות אינם גדולים ביותר פרט לקבוצות הבאות בהן שכיחות העובדים הקבועים גבוהה יותר: בעלי מלאכה (75%), פקידים (81%), מנהלים ומקצועות חופשיים (95%). עובדים במקצועות הצוארון הלגן קבועים בעבודתם בשעור גדול במקצת מזה של פועלים ועובדי שירותים (75% לעומת 65%, בהתאמה).

ככדי לעמוד על מידת היציבות בעבודה של האוכלוסיה המטופלת, נבחן את אורך הזמן שהתמידו המשתקמים בעבודתם האחרונה ואת מספר מקומות העבודה בהם עבדו ב-5 השנים לפני הפגיעה. 33% מן המשתקמים עבדו פחות משנה, במקום העבודה האחרון, 15% שנה עד שנתיים ו-52% עבדו יותר משנתיים. פחות מחצי שנה עבדו 20% בלבד מכלל המשתקמים. בוחס ליתר לא ידוע משך הזמן שעבדו במקום העבודה האחרון. לגבי מספר מקומות העבודה ב-5 השנים שקדמו לפגיעה מתיחסים הנתונים שבידינו לשנת 1972 בלבד. בהנחה שהמצב אינו שונה מהותית בשנת 1971 נראה כי קבוצת הנכים שעבדו באותו מקום עבודה בתקופה זו זהה בערך לקבוצה אלה שעבדו מעל שנתיים באותו מקום עבודה (57% מהמשתקמים). 35% עבדו בשניים או 3 מקומות עבודה ו-8% עבדו ב-4 או יותר מקומות שונים בתקופת 5 השנים שלפני הפגיעה.

התמונה הכללית המצטיירת מן הנתונים ביחס לתולדות התעסוקה - וראוי להדגיש ולהבליט עובדה זו - היא של אוכלוסיה עובדת, בעלת דפוסי עבודה והרגלי עבודה יציבים. ראינו שלא יותר מ-3.5% לא עבדו בעת הפגיעה (ואלה בחלקם ילדים, תלמידים או עקרות בית שנפגעו בפעולות איבה), ולא עוד אלא שהעובדים רובם בעלי קביעות המתמידים באותה עבודה ואינם נודדים ממקום עבודה אחד למשנהו בתדירות גבוהה). עדות נוספת בכיוון זה מתקבלת מחישוב מספר חודשי העבודה במוצע לשנה (ב-5 השנים קודם הפגיעה) של הנכים מקבלי השיקום. ממוצע זה מגיע ל-11.1 חודשי עבודה. ממוצע זה גבוה ביותר ומעיד שוב על יחס נאות ואוריינטציה חיובית לעבודה. אין כל ספק שאם האפשרות להחזיר את מרבית הנכים, אף הקשים שבהם, לחיי עבודה יש לזקוף לא במעט על חשבון עברם התעסוקתי הסדיר. מאידך, ניתן לשער שרבים מן הנכים שעבורם לא והושג פתרון שיקומי מניח את הדעת משתייכים לאותה קבוצת עובדים שהחליפו מקום עבודה בתדירות גבוהה ועבדו תקופה קצרה במקום עבודתם האחרון. אף כי הדבר לא נבדק עדיין לאשורו, דומה שאותם 20% מן המשתקמים שעבדו חצי שנה או פחות במקום עבודתם האחרון ועסקו במספר עבודות שונות בתקופה שקדמה לפגיעה מהווים את הקבוצה ששיקומה קשה במיוחד.

משתנה אחרון שנבדק בהקשר לעברם של המשתקמים בתחום התעסוקתי הוא גיל היציאה לעבודה לראשונה. יש יסוד לשער שגורם זה קשור לעמדותיהם של אנשים כלפי עבודה ודרישותיה. הואיל ונתון זה אינו דרוש לעובדי השיקום במהלך עבודתם עם הפונים, ומאחר שישנם בין הפונים שאינם זוכרים במדויק את הגיל בו יצאו לעבודה, החומר שבידינו אינו שלם ונאלץ להסתמך על כ- 60% מן האוכלוסייה. נתיחס, על כן, אל השעורים שהתקבלו כמסמנים מגמות כלליות בלבד.

בולט עד כמה נמוך גיל יציאתם לעבודה של המשתקמים: כ-65% החלו לעבוד בטרם מלאה להם 16 שנה, 15% נוספים החלו לעבוד לפני מלאה להם 19 שנה, כ-20% בלבד החלו בעבודתם לאחר גיל 25. התפלגות זו מוסברת בכך ש-65% מהמשתקמים לא המשיכו בלימודים מעבר לבית הספר היסודי.

ט. אפשרות ונכונות לשוב לתעסוקה אחרונה ולמקום עבודה אחרון

ניתוח האפשרויות הפתוחות בפני הנפגעים להחזור לעיסוקם או למקום עבודתם בעת הפגיעה מבחינת שונות, נערך כאן לדאשונה.

עיון בלוח מס' 11 ילמדנו ש-80% מן הנפגעים אין באפשרותם לשוב לעבודתם הקודמת או למקום העבודה הקודם. ואכן, מצב זה הוא המאלצם לפנות לעזרת מחלקת השיקום. 10% יכולים לשוב רק לעבודתם הקודמת או למקום העבודה הקודם, בעוד 10% נוספים יכולים לחזור מכל הבחינות הן לאותה תעסוקה והן לאותו מקום עבודה בו עבדו ערב הפגיעה. הללו מעדיפים כפי הנראה למצוא עבודה מתאימה יותר - אף שיכולים היו להמשיך בתפקידם הקודם - אם משום שעיסוקם זה כרוך לאחר הפגיעה בקשיים שלא היו קיימים קודם לכן, ואם מתוך רצון לנצל את זכאותם לשיקום לקידום מקצועי, לפתיחת עסק וכד'.

מיעוט קטן ביותר יכול לחזור מכל הבחינות למשלח ידו הקודם שלא אצל אותו מעביד. הסבר סביר לכך הוא כמדומה שנפגע היכול לחזור לתעסוקתו בעת הפגיעה, יכול, במרבית המקרים להתקבל גם למקום העבודה בו נפגע (כפי שנראה להלן מוכנים המעבידים לקבל את הנפגע חזרה לעבודה אף במקרים בהם אין הדבר אפשרי מבחינת הפגיעה).

האפשרות לחזור למקום העבודה מותנית בשלושה גורמים, ואלו הם: הפגיעה עצמה, נכונות הנפגע ונכונות המעביד. הגורם המגביל מכולם הינו הפגיעה עצמה: רק 20% יכולים לחזור מבחינה זו לאותו תפקיד ולאותו מקום עבודה, לעומת 33% היכולים לשוב מבחינת נכונותם שלהם ו-40% מבחינת נכונות המעביד.

מעניין במיוחד לבדוק מידת הפתיחות וההתחשבות מצד המעביד - עד היכן מוכן הוא ללכת לקראת העובד ולהעסיקו על אף נכותו. ברור הדבר שחומרת המוגבלות של העובד משפיעה על עמדתו של המעביד, שהרי העסקת עובד ממנו נשלל הכושר למלא תפקידו ביעילות עלולה לגרום לו לאבדן הכנסה. בהתחשב בשיקוליו של המעביד ראוייה לתשומת לב העובדה ש- 50% מן המעבידים נאותו לקבל את הנפגע אם באותו תפקיד בו הועסק בעבר ואם בתפקיד חדש - שיעור שהוא גבוה מזה של הנפגעים היכולים לשוב לאותו מקום עבודה מבחינת הפגיעה (37%). נכונות המעביד לשוב ולהעסיק את העובדים שנפגעו אינה נופלת גם מנכונות הנפגעים עצמם לחזור למקום עבודתם. (יחכן אמנם שהדבר נובע מחוסר ידיעה מספקת מצד המעביד על מצב בריאותו של העובד שנפגע.) ואולם, כאשר אין הנפגע יכול לעבוד במשלח ידו הקודם בגלל נכותו אין המעביד מוכן בדרך כלל להעסיקו בתפקיד אחר. מתוך 16% מן המשתקמים הנמצאים במצב זה כרבע בלבד יכולים להיקלט במקום עבודתם הקודם בתפקיד אחר. סרובם של המעבידים לקבל עובדים אלה נובע בודאי בעיקר אצל עצמאים קטנים - מכך שאובייקטיבית אין תפקיד מתאים בו יוכלו לשלב את הנפגע.

לפי הנתונים האחרונים על תוצאות הטיפול במחלקת השיקום סודרו 12% מן המשתקמים במשלח ידם הקודם. השוואה עם שיעור המשתקמים שאפשרות זו היתה פתוחה בפניהם מבחינת הפגיעה והמעביד (14%) מעידה על מיצוי מירבי של ההזדמנויות בתהליך השיקום (לגבי קבוצה זו לפחות).

ראינו שנכונותו של הנפגע לשוב למקום עבודתו האחרון אינה פונקציה של חומרת הפגיעה בלבד. במקרים רבים (כ-10% מן המשתקמים) מגלה הנפגע מצידו נכונות לשוב לעבודה גם כשאינן הדבר אפשרי מבחינת הפגיעה (בהתאם להערכתו של עובד השיקום המטפל).

במטרה לברר את המאפיינים של הנכים שאינם מוכנים לשוב למקום העבודה הקודם, ולעמוד אגב כך במידת מה על הסיבות לסירובם זה השוונו את הצינון שניתן ע"י העובד המטפל במספר מדדים המעידים על תפיסתו של הנכה את עצמו ועל יחסו לנכות ולתהליך השיקום. חמשת המדדים היו:

1. התעניינות פעילה בשיקום;
2. קבלת הנכות;
3. מיקוד בבעיות הווה ולא בפגיעה;
4. תחושת ערך עצמי;
5. תפיסה עצמית מציאותית.

מניתוח הערכותיהם של פקידי השיקום נוכל לצייר את דמותם של הנכים שאינם מוכנים לשוב למקום עבודתם הקודם.

קשיים, דפוסי חשיבה ופעולה ותגובות נפשיות, האופייניות בדרך כלל לנכים שטרם הסתגלו למצבם החדש מופיעות ביתר חריפות אצל נכים אלה לעומת חבריהם המוכנים לשוב למקום העבודה בו נפגעו. תפיסתם את עצמם, יחסם לנכות ולשיקום של הראשונים שונים משל האחרונים. הם מתקשים יותר להשלים עם נכותם ומנסים להכחיש את קיומה או שהם ממשיכים לקוות להחלמה מלאה שאינה אפשרית. בד בבד עם תפיסה זו של הנכות – ואולי בגלל תפיסה זו – הריהם נוטים להערכה בלתי ריאלית של יכולתם וכישוריהם, עם שהם נוטים להפחית בערך עצמם ולראות עצמם כחסרי אונים. כללית, עסוקים הנכים הללו יותר מן האחרים בפגיעה ובהשלכותיה ועל כן פחות אנרגיה נפשית עומדת לרשותם להשקעה בכיוונים קונסטרוקטיביים למציאת פתרונות לבעיות שמעמידה בפניהם המציאות אליה נקלעו. אולי משום כך גם קטנה יותר ההתעניינות הפעילה שהם מגלים בתהליך השיקום. אפשר לסכם ולאמר: נכים אלה מגלים חוסר הסתגלות למוגבלות, אי השלמה עם מצבם, גישה לא ריאלית לבעיותיהם והתחמקות מעימות עימן.

התגובות הללו כולן שכיחות אצל נכים, בעיקר בתקופת האבל הראשונה בטרם השלימו עם נכותם, אלא שבקבוצת הנכים שאינם מגלים נכונות לשוב לעבודתם הן מופיעות ביתר חריפות. נשאלת השאלה אם החרפה זו היא תוצאה של מוגבלות חמורה יותר או של עצם העובדה שאינם יכולים עקב מצבם הקשה לשוב לעבודה הקודמת או שמא להיפך – אולי הסרוב לחזור לעבודה הוא כבר תוצאה ממצבם הנפשי, מכך שלא הושלם תהליך של ריסוצאליזציה ואי לכך אינם מסוגלים להתמודד ביעילות עם בעיות ההווה ואינם מוכנים עדיין להשתלב בעבודה. תשובה מלאה לשאלה זו מצריכה כמובן בדיקה קפדנית יותר תוך פיקוח על משתנים כמו אחוז נכות, יכולת לשוב לעבודה מבחינת הפגיעה, ועוד. משהו בעניין זה נוכל ללמוד מהתפלגות הנכים באותם מדדים לפי אחוז נכות. המגמה הבולטת היחידה הקיימת ביחס למדדים אלה היא רמה נמוכה בהרבה בכל אחד מן המדדים הללו אצל הנכים שמעל 75% נכות. הואיל ואלה מהווים 16% בלבד מכלל הנכים, ספק אם חומרת הפגיעה תוכל להסביר את ההבדלים בין קבוצת הנכים המוכנים לשוב לעבודתם הקודמת לבין אלה שאינם מוכנים לעשות כן. השערותנו בעניין זה (שלא נבדקה עדיין) הינה שהסרוב לשוב לעבודה בעת הפגיעה נובע במקרים רבים לא מן המוגבלות האוביקטיבית אלא ממצבו הנפשי של הנכד ומן המוטיבציה הנמוכה כפי שהשתקף הדבר במדדים שנזכרו לעיל.

לוחות

לוח 1 - משתקמים לפי גיל ומין - 1971 - 1972

ג י ל						מ י ן
56+	41-55	31-40	22-30	עד 21	סך הכל	
מספרים מוחלטים - 1971 - 1972						
67	161	187	236	119	770	סך הכל
59	141	168	216	104	688	גברים
(8)	20	19	20	15	82	נשים
אחוזים - 1971 - 1972						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
88.1	87.6	89.8	91.5	87.4	89.4	גברים
(11.9)	12.4	10.2	8.5	12.6	10.6	נשים
מספרים מוחלטים - 1971						
26	72	95	114	63	370	סך הכל
24	65	89	108	55	341	גברים
(2)	(7)	(6)	(6)	(8)	29	נשים
אחוזים - 1971						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
92.3	90.3	93.7	94.7	87.3	92.2	גברים
(7.7)	(9.7)	(6.3)	(5.3)	(12.7)	7.8	נשים
מספרים מוחלטים - 1972						
41	89	92	122	56	400	סך הכל
35	76	79	108	49	347	גברים
(6)	13	13	14	(7)	53	נשים
אחוזים - 1972						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
85.4	85.4	85.9	88.5	87.5	86.7	גברים
(14.6)	14.6	14.1	11.5	(12.5)	13.3	נשים

לוח 2 - משחקים לפי אחוז נכות וגיל - 1971 - 1972

ג י ל						ג י ל						אחוז נכות
56+	-41 55	-31 40	-22 30	עד 21	סך הכל	56+	-41 55	-31 40	-22 30	עד 21	סך הכל	
אחוזים						מספרים מחולטים						
1971 - 1972												
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	67	161	187	236	119	770	סך הכל
(14.9)	25.5	36.4	37.7	37.8	32.9	(10)	41	68	89	45	253	עד 24
29.9	42.2	35.3	32.6	27.7	34.3	20	68	66	77	33	264	25-49
20.9	14.3	10.7	16.5	25.2	16.3	14	23	20	39	30	126	50-74
34.3	18.0	17.6	13.2	9.3	16.5	23	29	33	31	11	127	75-100
1971												
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	26	72	95	114	63	370	סך הכל
(15.4)	23.6	23.2	39.5	30.2	28.9	(4)	17	22	45	19	107	עד 24
(38.4)	40.3	35.8	35.1	25.4	34.9	(10)	29	34	40	16	129	25-49
(15.4)	12.5	16.8	14.9	36.5	18.6	(4)	9	16	17	23	69	50-74
(30.8)	23.6	24.2	10.5	(7.9)	17.6	(8)	17	23	12	(5)	65	75-100
1972												
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	41	89	92	122	56	400	סך הכל
(14.6)	27.0	50.0	36.1	46.4	36.5	(6)	24	46	44	26	146	עד 24
(24.4)	43.8	34.8	30.3	30.4	33.7	(10)	39	32	37	17	135	25-49
(24.4)	15.7	(4.3)	18.0	(12.5)	14.3	(10)	14	(4)	22	(7)	57	50-74
36.6	13.5	(10.9)	15.6	(10.7)	15.5	15	12	(10)	19	(6)	62	75-100

לוח 3 - משתקמים לפי אחוז נכות וסוג השכלה - 1971 - 1972

ס ו ג ה ש כ ל ה								אחוז נכות
אחר	בי"ם גבוה	בי"ם תיכוני	בי"ם מקצועי או חקלאי	חדר ישיבה	בי"ם יסודי	לא למד	סך הכל	
1971 - 1972 - מספרים מוחלטים								
23	23	103	131	49	375	66	770	סך הכל
(8)	(3)	40	44	14	125	19	253	עד 24
(10)	(4)	33	51	21	116	29	264	25-49
(3)	(8)	16	20	(5)	68	(6)	126	50-74
(2)	(8)	14	16	(9)	66	12	127	75-100
1971 - 1972 - אחוזים								
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
(34.8)	(13.0)	38.9	33.6	28.6	33.4	28.8	32.9	עד 24
(43.5)	(17.4)	32.0	38.9	42.8	30.9	43.9	34.3	25-49
(13.0)	(34.8)	15.5	15.3	(10.2)	18.1	(9.1)	16.3	50-74
(8.7)	(34.8)	13.6	12.2	(18.4)	17.6	18.2	16.5	75-100
1971 - אחוזים								
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
(38.4)	(20.0)	43.5	30.8	20.9	26.9	(15.8)	28.9	עד 24
(30.8)	(40.0)	34.8	36.9	50.0	32.6	(31.6)	34.9	25-49
(23.1)	(20.0)	13.0	16.9	(8.3)	21.3	(21.0)	18.6	50-74
(7.7)	(20.0)	(8.7)	(15.4)	(20.8)	19.2	(31.6)	17.6	75-100
1972 - אחוזים								
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
(30.0)	(7.8)	35.1	36.4	(36.0)	40.1	34.1	36.5	עד 24
(60.0)	-	29.9	40.9	(36.0)	29.1	48.9	33.7	25-49
-	(46.1)	(17.5)	(13.6)	(12.0)	14.9	4.3	14.3	50-74
(10.0)	(46.1)	(17.5)	(9.1)	(16.0)	15.9	(12.7)	15.5	75-100

ג י ל						סוג השכלה
56+	41-55	31-40	22-30	עד 21	סך הכל	
מספרים מחלטים - 1971 - 1972						
67	161	187	236	119	770	סך הכל
(10)	28	24	(4)	-	66	לא למד
24	83	93	104	71	375	בי"ס יסודי
12	13	14	(9)	(1)	49	חדר ישיבה
(8)	(4)	29	62	28	131	בי"ס מקצועי או חקלאי
(8)	22	22	39	12	103	בי"ס תיכוני
(4)	(8)	(1)	(7)	(3)	23	בי"ס גבוה
(1)	(3)	(4)	11	(4)	23	אחר
אחוזים - 1971 - 1972						
8.7	20.9	24.3	30.6	15.5	100.0	סך הכל
(15.1)	42.4	36.4	6.1	-	100.0	לא למד
6.4	22.1	24.8	27.8	18.9	100.0	בי"ס יסודי
24.5	26.5	28.6	(18.4)	(2.0)	100.0	חדר ישיבה
(6.1)	(3.1)	22.1	47.3	21.4	100.0	בי"ס מקצועי או חקלאי
(7.8)	21.3	21.3	37.9	11.7	100.0	בי"ס תיכוני
(17.4)	(34.8)	(4.4)	(30.4)	(13.0)	100.0	בי"ס גבוה
(4.4)	(13.0)	(17.4)	47.8	(17.4)	100.0	אחר
אחוזים - 1971						
7.0	19.5	25.7	30.8	17.0	100.0	סך הכל
(10.5)	(42.1)	(42.1)	(5.3)	-	100.0	לא למד
5.7	21.2	25.9	28.0	19.2	100.0	בי"ס יסודי
(25.0)	(12.5)	(33.3)	(25.0)	(4.2)	100.0	חדר ישיבה
(4.6)	(3.1)	29.2	38.5	24.6	100.0	בי"ס מקצועי או חקלאי
(4.3)	(26.1)	(17.4)	41.3	(10.9)	100.0	בי"ס תיכוני
(10.0)	(40.0)	(10.0)	(30.0)	(10.0)	100.0	בי"ס גבוה
(7.7)	(15.4)	(7.7)	(46.1)	(23.1)	100.0	אחר
אחוזים - 1972						
10.2	22.3	23.0	30.5	14.0	100.0	סך הכל
(17.0)	42.6	34.0	(6.4)	-	100.0	לא למד
7.1	23.1	23.6	27.5	18.7	100.0	בי"ס יסודי
(24.0)	(40.0)	(24.0)	(12.0)	-	100.0	חדר ישיבה
(7.6)	(3.0)	(15.1)	56.1	18.2	100.0	בי"ס מקצועי או חקלאי
(10.5)	(17.5)	24.6	35.1	(12.3)	100.0	בי"ס תיכוני
(23.0)	(30.8)	-	(30.8)	(15.4)	100.0	בי"ס גבוה
-	(10.0)	(30.0)	(50.0)	(10.0)	100.0	אחר

שנת עליה							יבשת מוצא
1967-1971	1962-1966	1957-1961	1952-1956	1949-1951	עד 1948	סך הכל	
מספרים מוחלטים - 1971 - 1972							
24	76	59	85	157	369	770	סך הכל
-	-	-	-	-	230	230	ישראל
(5)	15	(6)	17	81	34	158	אסיה
(8)	46	40	66	38	33	231	אפריקה
(7)	(10)	(9)	(1)	32	62	121	מזרח אירופה
(1)	(4)	(1)	(1)	(6)	(9)	22	מערב אירופה
(3)	(1)	(3)	-	-	(1)	(8)	אמריקה
אחוזים - 1971 - 1972							
3.1	9.9	7.7	11.0	20.4	47.9	100.0	סך הכל
-	-	-	-	-	100.0	100.0	ישראל
(3.1)	9.5	(3.8)	10.8	51.3	21.5	100.0	אסיה
(3.5)	19.9	17.3	28.6	16.4	14.3	100.0	אפריקה
(5.8)	(8.3)	(7.5)	(0.8)	26.4	51.2	100.0	מזרח אירופה
(4.5)	(18.2)	(4.5)	(4.5)	(27.4)	(40.9)	100.0	מערב אירופה
(37.5)	(12.5)	(37.5)	-	-	(12.5)	(100.0)	אמריקה
אחוזים - 1971							
(2.7)	11.9	8.6	11.4	18.6	46.8	100.0	סך הכל
-	-	-	-	-	100.0	100.0	ישראל
(2.7)	14.7	(4.0)	(9.3)	41.3	28.0	100.0	אסיה
(3.9)	17.1	20.9	26.4	13.9	17.8	100.0	אפריקה
(1.9)	15.4	(3.9)	-	34.6	44.2	100.0	מזרח אירופה
-	(18.2)	-	(9.1)	(18.2)	(54.5)	100.0	מערב אירופה
(50.0)	(25.0)	-	-	-	(25.0)	100.0	אמריקה
אחוזים - 1972							
3.5	8.0	6.7	10.8	22.0	49.0	100.0	סך הכל
-	-	-	-	-	100.0	100.0	ישראל
(3.6)	(4.8)	(3.6)	(12.0)	60.3	15.7	100.0	אסיה
(2.9)	23.5	12.8	31.4	19.6	(9.8)	100.0	אפריקה
(8.7)	(2.9)	(10.2)	(1.4)	20.3	56.5	100.0	מזרח אירופה
(9.1)	(18.2)	(9.1)	-	(36.3)	27.3	100.0	מערב אירופה
(25.0)	-	(75.0)	-	-	-	100.0	אמריקה

לוח 6 - משתקמים למי קבוצות הכנסה - 1971 - 1972

ה ת ק ו פ ה				קבוצות הכנסה
1972	1971	סך הכל		
אחוזים	אחוזים	אחוזים	מספרים מוחלטים	
100.0	100.0	100.0	384	סך הכל
11.2	10.7	10.9	42	עד 399 ל"י
21.4	19.8	20.6	79	400 - 599
26.2	39.6	33.1	127	600 - 799
11.8	10.2	10.9	42	800 - 999
10.7	7.1	8.9	34	1000 - 1199
7.5	7.1	7.3	28	1200 - 1399
5.9	3.0	4.4	17	1400 - 1599
5.3	2.5	3.9	15	1600 +

לוח 7 - משתקמים לפי אחוז נכות ומספר חדשים מהפגיעה עד הפניה לשיקום - 1971 - 1972

מס' חדשים מהפגיעה עד הפניה לשיקום						מס' חדשים מהפגיעה עד הפניה לשיקום						אחוז נכות
25 +	13-24	7-12	4-6	עד 3	סך הכל	25 +	13-24	7-12	4-6	עד 3	סך הכל	
אחוזים						מספרים מוחלטים						
1971 - 1972												
19.1	24.8	33.6	17.2	5.3	100.0	147	191	259	132	41	770	סך הכל
15.0	23.3	39.2	17.0	5.5	100.0	38	59	99	43	14	253	עד 24
21.6	32.3	31.8	14.0	(4.0)	100.0	57	85	84	37	(1)	264	25-49
29.4	18.2	28.6	21.4	(2.4)	100.0	37	23	36	27	(3)	126	50-74
11.8	18.9	31.5	19.7	18.1	100.0	15	24	40	25	23	127	75-100
1971												
18.4	22.2	35.9	18.1	5.4	100.0	68	82	133	67	20	370	סך הכל
10.3	17.7	42.1	23.4	(6.5)	100.0	11	19	45	25	(7)	107	עד 24
23.3	33.3	34.1	8.5	(0.8)	100.0	30	43	44	11	(1)	129	25-49
26.1	18.8	33.3	18.8	(3.0)	100.0	18	13	23	13	(2)	69	50-74
(13.8)	10.8	32.3	27.7	15.4	100.0	(9)	(7)	21	18	10	65	75-100
1972												
19.7	27.3	31.5	16.2	5.3	100.0	79	109	126	65	21	400	סך הכל
18.5	27.4	37.0	12.3	(4.8)	100.0	27	40	54	18	(7)	146	עד 24
20.0	31.1	29.6	19.3	-	100.0	27	42	40	26	-	135	25-49
33.3	(17.5)	22.8	24.6	(1.8)	100.0	19	(10)	13	14	(1)	57	50-74
(9.7)	27.4	30.6	(11.3)	21.0	100.0	(6)	17	19	(7)	13	62	75-100

לוח 8 - משתקמים לפי יזמת הסניה לשיקום ולפי רמת התעניינות בשיקום - 1971-1972

רמת ההתעניינות בשיקום							יזמת הפניה לשיקום
רמה גבוהה מאוד	רמה גבוהה	רמה גבוהה מבינונית	רמה פחותה מבינונית	רמה נמוכה	רמה נמוכה מאד	סך הכל	
1971-1972 - מספרים מוחלטים							
80	133	232	179	108	38	770	סך הכל
44	60	89	32	16	(8)	249	הנפגע
22	58	102	115	59	21	377	פקיד השיקום
14	15	41	32	33	(9)	144	אחר
1971-1972 - אחוזים							
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
55.0	45.1	38.3	17.9	14.8	(21.0)	32.3	הנפגע
27.5	43.6	44.0	64.2	54.6	55.3	49.0	פקיד השיקום
17.5	11.3	17.7	17.9	30.6	(23.7)	18.7	אחר
1971 - מספרים מוחלטים							
41	60	110	82	56	21	370	סך הכל
21	25	43	15	(10)	(4)	118	הנפגע
12	27	43	46	29	11	168	פקיד השיקום
(8)	(8)	24	21	17	(6)	84	אחר
1971 - אחוזים							
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
51.2	41.7	39.1	18.3	(17.9)	(19.0)	31.9	הנפגע
29.3	45.0	39.1	56.1	51.8	52.4	45.4	פקיד השיקום
(19.5)	(13.3)	21.8	25.6	30.3	(28.6)	22.7	אחר
1972 - מספרים מוחלטים							
39	73	122	97	52	17	400	סך הכל
23	35	46	17	(6)	(4)	131	הנפגע
(10)	31	59	69	30	(10)	209	פקיד השיקום
(6)	(7)	17	11	16	(3)	60	אחר
1972 - אחוזים							
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
59.0	47.9	37.7	17.5	(11.5)	(23.5)	32.8	הנפגע
(25.6)	42.5	48.4	71.1	57.7	(58.8)	52.2	פקיד השיקום
(15.4)	(9.6)	13.9	11.4	30.8	(17.7)	15.0	אחר

לוח 9 - משחקמים לפי עיסוק בעת הפגיעה וגיל

א. 1971 - 1972

ג י ל						עיסוק בעת הפגיעה
56+	41-55	31-40	22-30	עד 21	סך הכל	
מספרים מוחלטים						
67	161	187	236	119	770	סך הכל
(3)	(6)	(9)	(4)	-	22	מקצוע חפשי, מנהל
(2)	(5)	(5)	14	(1)	27	פקיד
(5)	(5)	(8)	14	(7)	39	טכנאי
(5)	(1)	(5)	(3)	(3)	17	סוחר, סוכן, זבן
(3)	(8)	17	(8)	13	49	בעל מלאכה
(6)	(9)	15	16	(2)	48	עובד חקלאות
16	27	56	74	46	219	פועל העשייה
(8)	50	36	49	11	154	פועל בניין
19	47	34	48	12	160	שירותים
-	(3)	(2)	(6)	24	35	לא עבד
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
(4.5)	(3.7)	(4.8)	(1.7)	-	2.9	מקצוע חפשי, מנהל
(3.0)	(3.1)	(2.7)	5.9	(0.8)	3.5	פקיד
(7.5)	(3.1)	(4.3)	5.9	(5.9)	5.1	טכנאי
(7.5)	(0.6)	(2.7)	(1.3)	(2.5)	2.2	סוחר, סוכן, זבן
(4.5)	(5.0)	9.1	(3.4)	10.9	6.4	בעל מלאכה
(8.9)	(5.6)	8.0	6.8	(1.7)	6.2	עובד חקלאות
23.9	16.8	29.9	31.4	38.7	28.4	פועל העשייה
(11.9)	31.0	19.2	20.8	9.2	20.0	פועל בניין
28.3	29.2	15.2	20.3	10.1	20.8	שירותים
-	(1.9)	(1.1)	(2.5)	20.2	4.5	לא עבד

ג י ל						עיסוק בעת הפגיעה
56+	41-55	31-40	22-30	עד 21	סך הכל	
מספרים מחולטים						
26	72	95	114	63	370	סך הכל
(1)	(3)	(6)	(3)	-	13	מקצוע חפשי, מנהל
(1)	(5)	(2)	(1)	(1)	(10)	פקיד
(1)	(2)	(2)	(7)	(3)	15	טכנאי
(3)	-	(5)	(3)	-	11	סוחר, סוכן, זבן
(2)	(5)	(10)	(1)	(7)	25	בעל מלאכה
(5)	(3)	(4)	(7)	(2)	21	עובד חקלאות
(7)	13	31	40	26	117	פועל תעשייה
(1)	20	19	29	(5)	74	פועל בנין
(5)	21	14	19	(6)	65	שירותים
-	-	(2)	(4)	13	19	לא עבד
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
(3.8)	(4.2)	(6.3)	(2.6)	-	3.5	מקצוע חפשי, מנהל
(3.8)	(6.9)	(2.1)	(0.9)	(1.6)	(2.7)	פקיד
(3.8)	(2.8)	(2.1)	(6.1)	(4.8)	4.1	טכנאי
(11.6)	-	(5.3)	(2.6)	-	3.0	סוחר, סוכן, זבן
(7.7)	(6.9)	(10.5)	(0.9)	(11.1)	6.7	בעל מלאכה
(19.3)	(4.2)	(4.2)	(6.1)	(3.2)	5.7	עובד חקלאות
(26.9)	18.0	32.6	35.1	41.3	31.6	פועל תעשייה
(3.8)	27.8	20.0	25.5	(7.9)	20.0	פועל בניין
(19.3)	29.2	14.8	16.7	(9.5)	17.6	שירותים
-	-	(2.1)	(3.5)	20.6	5.1	לא עבד

ג י ל						עיסוק בעת הפגיעה
56+	41-55	31-40	22-30	עד 21	סך הכל	
מספרים מוחלטים						
41	89	92	122	56	400	סך הכל
(2)	(3)	(3)	(1)	-	(9)	מקצוע חפשי, מנהל
(1)	-	(3)	13	-	17	פקיד
(4)	(3)	(6)	(7)	(4)	24	סכנאי
(2)	(1)	-	-	(3)	(6)	סוחר, סוכן, זבן
(1)	(3)	(7)	(7)	(6)	24	בעל מלאכה
(1)	(6)	11	(9)	-	27	עובד חקלאות
(9)	14	25	34	20	102	פועל חעשיה
(7)	30	17	20	(6)	80	פועל בניין
14	26	20	29	(6)	95	שירותים
-	(3)	-	(2)	11	16	לא עבד
אחוזים						
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
(4.9)	(3.4)	(3.3)	(0.8)	-	(2.2)	מקצוע חפשי, מנהל
(2.4)	-	(3.3)	10.7	-	4.3	פקיד
(9.8)	(3.4)	(6.5)	(5.7)	(7.1)	6.0	סכנאי
(4.9)	(1.1)	-	-	(5.4)	(1.5)	סוחר, סוכן, זבן
(2.4)	(3.4)	(7.6)	(5.7)	(10.7)	6.0	בעל מלאכה
(2.4)	(6.7)	11.9	(7.4)	-	6.7	עובד חקלאות
(22.0)	15.7	27.2	27.9	35.7	25.5	פועל חעשיה
(17.1)	33.7	18.5	16.4	(10.7)	20.0	פועל בנין
34.1	29.2	21.7	23.8	(10.7)	23.8	שירותים
-	(3.4)	-	(1.6)	19.7	4.0	לא עבד

לוח 10 - משתקמים לצי משלה יד, קביעת עבודה ומספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון - 1971-1972

א ר ע י ם						ק ב ו ע י ם						ל ט ר ה כ ל						מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	משלה-יד
מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון	מספר חודשי עבודה במקום עבודה אחרון				
לא ידוע	13+	7-12	6 עד	מסך הכל	לא ידוע	13+	7-12	6 עד	מסך הכל	לא ידוע	13+	7-12	6 עד	מסך הכל	לא ידוע	13+	7-12	6 עד	מסך הכל		
מספרים מחולטים - 1971-1972																					
62	26	103	60	251	116	128	231	(9)	484	178	154	334	69	1735	מסך הכל						
(1)	-	-	-	(1)	(5)	(6)	(9)	(1)	21	(6)	(6)	(9)	(1)	22	מקצוע הפשי, מנהל						
-	(1)	(3)	(1)	(5)	(3)	(6)	12	(1)	22	(3)	(7)	15	(2)	27	פקיד						
(3)	(1)	(6)	(2)	12	(4)	(6)	17	-	27	(7)	(7)	23	(2)	39	טכנאי						
(2)	-	(3)	(1)	(6)	(3)	(4)	(3)	(1)	11	(5)	(4)	(6)	(2)	17	סוחר, סוכן, זבן						
-	(2)	(3)	(7)	12	12	(8)	16	(1)	37	12	(10)	19	(8)	49	בעל מלאכה						
(7)	(5)	(7)	(1)	20	(9)	(5)	14	-	28	16	(10)	21	(1)	48	עובד חקלאות						
14	(7)	34	27	82	25	45	63	(4)	137	39	52	97	31	219	פועל תעשייה						
18	(6)	29	(7)	60	31	26	37	-	94	49	32	66	(7)	154	פועל בניין						
17	(4)	18	14	53	24	22	60	(1)	107	41	26	78	15	160	שירותים						
מספרים - 1971-1972																					
24.7	10.4	41.0	23.9	100.0	24.0	26.4	47.7	-1.9	100.0	24.2	21.0	45.4	9.4	100.0	מסך הכל						
(100.0)	-	-	-	100.0	(23.8)	(28.6)	(42.8)	(4.8)	100.0	(27.3)	(27.3)	(40.9)	(4.5)	100.0	מקצוע הפשי, מנהל						
-	(7.0)	(60.0)	(20.0)	100.0	(13.6)	(27.3)	54.6	(4.5)	100.0	(11.1)	(25.9)	55.6	(7.4)	100.0	פקיד						
(25.0)	(8.3)	(50.0)	(16.7)	100.0	(14.8)	(22.2)	63.0	-	100.0	(17.9)	(17.9)	59.0	(5.2)	100.0	טכנאי						
(33.3)	-	(50.0)	(16.7)	100.0	(27.3)	(36.3)	(27.3)	(9.1)	100.0	(29.4)	(23.5)	(35.3)	(11.8)	100.0	סוחר, סוכן, זבן						
-	(16.7)	(25.0)	(58.3)	100.0	32.4	(21.6)	43.3	(2.7)	100.0	24.5	(20.4)	38.8	(16.3)	100.0	בעל מלאכה						
(35.0)	(25.0)	(35.0)	(5.0)	100.0	(32.1)	(17.9)	50.0	-	100.0	33.3	(20.8)	43.8	(2.1)	100.0	עובד חקלאות						
17.1	(8.5)	41.5	32.9	100.0	18.3	32.8	46.0	(2.9)	100.0	17.8	23.7	44.3	14.2	100.0	פועל תעשייה						
30.0	(10.0)	48.3	(11.7)	100.0	33.0	27.6	39.4	-	100.0	31.8	20.8	42.9	(4.5)	100.0	פועל בניין						
32.1	(7.5)	34.0	26.4	100.0	22.4	20.6	56.1	(0.9)	100.0	25.6	16.2	48.8	9.4	100.0	שירותים						

(1) לא כולל 35 מקרים: "לא עבד".

לוח 11 - משתקמים לפי גיל יציאה לעבודה לראשונה ומספר מקומות העבודה
ב-5 השנים האחרונות לפני הפגיעה - 1972

גיל יציאה לעבודה לראשונה					מספר מקומות עבודה
20+	17-19	14-16	עד 13	סך הכל	
מספרים מוחלטים					
44	45	110	201	400	סך הכל
(1)	-	-	(8)	(9)	0
26	20	59	116	221	1
17	22	37	63	139	2-3
-	(3)	14	14	31	4+
אחוזים					
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
(6.5)	-	-	(6.5)	(4.0)	0
56.5	45.5	54.2	55.7	54.2	1
37.0	47.7	33.0	30.8	34.0	2-3
-	(6.8)	12.8	7.0	7.8	4+

אפשרות לחזור לתעסוקה אחרונה או למקום עבודה אחרון						
לא ידוע	אינו יכול לחזור למקום עבודה אחרון או לתעסוקה אחרונה	יכול לחזור למקום עבודה אחרון ולתעסוקה אחרונה	יכול לחזור לתעסוקה אחרונה (במקום עבודה אחר)	יכול לחזור למקום עבודה אחרון (בתעסוקה אחרת)	סך הכל ⁽¹⁾	
מספרים מחלטים						
32	201	62	(6)	50	351	מבחינת הפגיעה בלבד
37	161	104	12	37	351	מבחינת נכונות הנפגע בלבד
59	153	115	12	12	351	מבחינת נכונות המעביד בלבד ⁽²⁾
33	237	35	(5)	41	351	מבחינת הפגיעה ונכונות הנפגע
41	235	37	(5)	33	351	מבחינת הפגיעה ונכונות המעביד ⁽²⁾
47	209	66	12	17	351	מבחינת נכונות הנפגע והמעביד ⁽²⁾
33	256	32	(2)	28	351	מכל הבחינות
אחוזים						
9.1	57.3	17.7	(1.7)	14.2	100.0	מבחינת הפגיעה בלבד
10.6	45.9	29.5	3.4	10.6	100.0	מבחינת נכונות הנפגע בלבד
16.8	43.6	32.8	3.4	3.4	100.0	מבחינת נכונות המעביד בלבד ⁽²⁾
9.4	67.5	10.0	(1.4)	11.7	100.0	מבחינת הפגיעה ונכונות הנפגע
11.7	66.9	10.6	(1.4)	9.4	100.0	מבחינת הפגיעה ונכונות המעביד ⁽²⁾
13.4	59.6	18.8	3.4	4.8	100.0	מבחינת נכונות הנפגע והמעביד ⁽²⁾
9.4	72.9	9.1	(0.6)	8.0	100.0	מכל הבחינות

(1) לא כולל 19 מקרים של "לא עבד"

(2) חיובי לגבי עצמאים.

אינו מוכן לחזור למקום עבודה אחרון							מוכן לחזור למקום עבודה אחרון							סך הכל (1)	משחקים פסיכולוגיים
רמה נבונה מאד	רמה נבונה	רמה נבונה מבינונית	רמה פחותה מבינונית	רמה נמוכה	רמה נמוכה מאד	סך הכל	רמה נבונה מאד	רמה נבונה	רמה נבונה מבינונית	רמה פחותה מבינונית	רמה נמוכה	רמה נמוכה מאד	סך הכל		
1971 - 1972 - מספרים מחולטים															
84	52	102	99	61	17	365	30	63	112	54	32	(8)	299	664	התעניינות פעילה בשיקום
(7)	40	120	109	67	22	365	(6)	57	95	79	47	15	299	664	קבלת הנכות
16	69	138	79	51	12	365	14	72	116	62	33	(2)	299	664	סקוד בבקיעות ההווה ולא בפגיעה
(6)	32	106	133	79	(9)	365	14	57	87	88	46	(7)	299	664	החושט ערך עצמי
(4)	47	131	130	47	(6)	365	11	55	121	71	37	(4)	299	664	הפיסה עצמית מציאותית
1971 - 1972 - אחוזים															
9.3	14.3	27.9	27.1	16.7	4.7	100.0	10.0	21.1	37.4	18.1	10.7	2.7	100.0	100.0	התעניינות פעילה בשיקום
(4.9)	10.9	32.9	29.9	18.4	6.0	100.0	(2.0)	19.1	31.8	26.4	15.7	5.0	100.0	100.0	קבלת הנכות
4.4	18.9	37.8	21.6	14.0	3.3	100.0	4.7	24.1	38.8	20.7	11.0	(0.7)	100.0	100.0	סקוד בבקיעות ההווה ולא בפגיעה
(1.7)	8.8	29.1	36.4	21.7	(2.3)	100.0	4.7	19.1	29.1	29.4	15.4	(2.3)	100.0	100.0	החושט ערך עצמי
(1.1)	12.9	35.9	35.6	12.8	(1.7)	100.0	3.7	18.4	40.5	23.7	12.4	(1.3)	100.0	100.0	הפיסה עצמית מציאותית
1971 - מספרים מחולטים															
20	25	50	39	34	(8)	176	14	29	50	34	13	(4)	144	320	התעניינות פעילה בשיקום
(6)	13	57	53	34	13	176	(3)	33	39	37	26	(6)	144	320	קבלת הנכות
12	35	58	39	26	(6)	176	(7)	38	47	36	16	-	144	320	סקוד בבקיעות ההווה ולא בפגיעה
(8)	19	47	64	38	(5)	176	(7)	30	41	45	17	(4)	144	320	החושט ערך עצמי
(1)	27	56	66	24	(2)	176	11	28	48	38	18	(1)	144	320	הפיסה עצמית מציאותית
1971 - אחוזים															
11.4	14.2	28.4	22.2	19.3	(4.5)	100.0	9.7	20.2	34.7	23.6	9.0	(2.8)	100.0	100.0	התעניינות פעילה בשיקום
(8.4)	7.4	32.4	30.1	19.3	7.4	100.0	(2.1)	22.9	27.1	25.7	18.0	(4.2)	100.0	100.0	קבלת הנכות
6.8	19.9	32.9	22.2	14.8	(3.4)	100.0	(4.9)	26.4	32.6	25.0	11.1	-	100.0	100.0	סקוד בבקיעות ההווה ולא בפגיעה
(1.7)	10.8	26.7	36.4	21.6	(2.8)	100.0	(4.9)	20.8	28.5	31.2	11.8	(2.8)	100.0	100.0	החושט ערך עצמי
(0.6)	15.4	31.8	37.5	13.6	(1.1)	100.0	7.6	19.5	33.3	26.4	12.5	(0.7)	100.0	100.0	הפיסה עצמית מציאותית
1972 - מספרים מחולטים															
14	27	52	60	27	(9)	189	16	34	62	20	19	(4)	155	344	התעניינות פעילה בשיקום
(1)	27	63	56	33	(9)	189	(3)	24	56	42	21	(9)	155	344	קבלת הנכות
(4)	34	80	40	25	(6)	189	(7)	34	69	26	17	(2)	155	344	סקוד בבקיעות ההווה ולא בפגיעה
(3)	13	59	69	41	(4)	189	(7)	27	46	43	29	(3)	155	344	החושט ערך עצמי
(3)	20	75	64	23	(4)	189	-	27	73	33	19	(3)	155	344	הפיסה עצמית מציאותית
1972 - אחוזים															
7.4	14.3	27.5	31.7	14.3	(4.8)	100.0	10.3	21.9	40.0	12.9	12.3	(2.6)	100.0	100.0	התעניינות פעילה בשיקום
(0.5)	14.3	33.3	29.6	17.5	(4.8)	100.0	(1.9)	15.5	36.1	27.1	13.6	(5.8)	100.0	100.0	קבלת הנכות
(2.1)	18.0	42.3	21.2	13.2	(3.2)	100.0	(4.5)	21.9	44.5	16.8	11.0	(1.3)	100.0	100.0	סקוד בבקיעות ההווה ולא בפגיעה
(1.6)	6.9	31.2	36.5	21.7	(2.1)	100.0	(4.5)	17.4	29.7	27.8	18.7	(1.9)	100.0	100.0	החושט ערך עצמי
(1.6)	10.6	39.7	33.8	12.2	(2.1)	100.0	-	17.4	47.1	21.3	12.3	(1.9)	100.0	100.0	הפיסה עצמית מציאותית

(1) לא כולל 106 מקרים "לא עבד" ו"לא ידוע".

